

Exhumace, zpopelnění a pohřbení obětí vražd z Postoloprte

HERBERT VOITL (†)

Koncem září 1947, tedy dva měsíce po žateckém vyslychání parlamentní komisí, se uskutečnila v Postoloprtech exhumace mrtvol ve čtyřech masových hrobech. Vydavatel této publikace má k dispozici pouze pět spisů z pražského ministerstva vnitra, náčrty hrobů, které byly zhotoveny 8. srpna (tedy pouhých osm dní po vyslychání v Žatci), a podrobný soupis exhumovaných mrtvol. Toto je zde následně s německým překladem zveřejněno.

Dokumenty ukazují, ve kterých náčrtech 1 až 4 očíslovaných hrobů, popřípadě hrobních polí v jednotlivých dnech, byly prováděny exhumace: z „masového hrobu č. 1.“ 26. září, z „masového hrobu č. 2“ 20. a 23. září, z „masového hrobu č. 3“ 17. a 18. září z „masového hrobu č. 4“ 17. září 1947. Číslo 1 se nalézá blízko Masarykovy základní školy na ulici do Lednic, č. 2 (dvě jámy) v levonické bažantnici na odbočce ulice z Postoloprte do Lišan směrem do Lednic (blízko vodního stavidla), č. 3 (se čtyřmi výkopy) mezi Vinicí a starou pískovnou na Rvenické ulici a č. 4 mezi Vrbkou a Postoloprty, blízko vjezdu do postoloprtské bažantnice. Další mrtví byli vyhrabáni na nádvoří kasáren a v zahradě domu č. 74. Celkový počet 763 mrtvol, mezi nimi 5 žen a jedno dítě, bylo zpopelněno v krematoriích Most, Karlovy Vary a Ústí nach Labem (668) případně pohřbeno na lounském hřbitově (95)¹.

K této akci existují další vládní spisy. Tomáš Staněk je zpracoval ve své knize Perzekuce 1945². Při výkopech 17. září byli mimo jiných přítomni: vysocí úředníci ministerstva vnitra, státní bezpečnosti, soudnictví a celou dobu referent zdravotnictví zemního národního výboru (jmenovitě vypsané) a z výslechů známý poslanec Dr. Bohumír Bunža. Plukovník Dybal sepsal 2. října pro ministerstvo vnitra tajnou zprávu o průběhu exhumací, kterou Staněk podrobně cituje. Na provedení práce byli vzati vojáci vojenského útvaru č. 2142 z Terezína.

Ještě před vydáním této knihy zveřejnil také redaktor David Hertl v lounských novinách Svobodný Hlas zprávy pamětníků, ve kterých se popisují exhumace v Postoloprtech³. Hovoří se v nich o tom, že během exhumací byl celý prostor ukrýván za neprůhlednou zdí z choje, že bylo nařízeno přísné utajení, že mrtvolky byly položeny do primitivních beden a že mrtvolný pach se rozšiřoval až do Lednic. Plukovník Dybal píše ve své zprávě o použití plynových masek.

Tomáš Staněk shrnul dohromady: „Tato akce proběhla pod přísným bezpečnostním a utajeným opatřením ... Celkově se ovšem nepodařilo průběh této akce provést tak tajně, jak bylo původním záměrem. Mezi místními obyvateli se šířily zprávy o průběhu akce, tito lidé očivid-

ně věděli o tomto masakru, proto se také dostaly zprávy do tisku a také do zahraničního“. K počtu číslu 763 v exhumčním spisu píše: „Nesporné v zájmu zjištění je, že němečtí svědkové, kterým česká veřejnost a historiografie vytýká a dodnes vyčítá obecně neobjektivnost, předsudky a zlomyslné myšlení, odhadují počet mrtvých přibližně na 800 a tedy, že nejsou tyto údaje v protikladu s těmito dokumenty ...“⁴ Důležitá poznámka, která ukazuje, jak tento historik nepodléhá a odvážně uniká národně vynucenému mínění.

Ovšem v blízkém okolí Postoloprte musely být ještě další hroby i masové hroby. Tak například není zjištěno, kde se nalézají mrtvolky 300 (údajných) členů SS, kteří v konkrétní výpovědi postoloprtského velitele byli dodáni z Chomutova do Postoloprte a tam byli členy OBZ⁵ týráni, zmrazení a zastřeleni. Svůj konec prý našli v šachtě na železniční trati severně od Postoloprte (směrem Duchcov) nedaleko Počerad.

Lze se však domnívat, že počty exhumovaných nejsou vždy přesné. Například důvěryhodné osoby tvrdí, že zde bylo 11 mrtvol a ne pět, které se tam našly podle zprávy exhumací listiny.

Kam se tyto mrtvolky poděly, o tom doposud kolovaly na německé straně pouze zvěsti a domněnky. Nyní se dozvídáme úředně: převážně byly zpopelněny ve třech krematoriích a jen méně než sto jich bylo pohřbeno na hřbitově v Lounech. Toto může být pravda, ovšem forma, jak nám jsou tato fakta předkládána, nás nutí k přemýšlení. Čteme zde spis, který vypadá pravdivě, jako podle zákonného pořádku, skoro ve stylu staré rakouské monarchie, ale toto rozhodně není přiměřené k nehumánnímu, chaotickému bezpráví a zanedbáním, na nichž tyto nyní vyzvednuté masové hroby vznikly⁶.

Když se mluví o „krematoriu“ a „zpopelnění“, tak máme samozřejmě na mysli, že každý mrtvý dostane urnu se svým popelem a jménem. „Pohřbení“ to dnes znamená, že každý mrtvý má svoji rakev, náhrobek a jméno. Toto vše se ale po postoloprtské exhumaci nestalo: žádné urny, popel byl pravděpodobně rozptýlen nebo „odstraněn“, žádné rakve pro „pohřbívané“, ale (jak čteme u Davida Hertla) jednoduché dřevěné bedny s čtyřmi až pěti mrtvolami (počty ve statistice toto dokládají) a rozhodně žádné jméno. Neboť vražděno a zahrabáváno bylo v Postoloprtech anonymně. Jestli se těm 95 „pohřbeným“ v Lounech dostalo společného hrobu, nebo více jednotlivých, jestli byly tyto hroby označeny – na to se dnes ptát nemá ze zkušenosti již žádný smysl⁷.

Rozhodnutí k exhumaci (a „likvidaci“) hanlivých postoloprtských hrobů, které bylo spojeno se značnými náklady, mělo více důvodů. Jeden hygienický: jednotlivé mrtvolky byly zeminou špatně pokryté a déšť je vyplavoval navrch. Druhý politický: veřejnost, především v zahraničí, bylo nutné utišit. Že se to povedlo je vidno z následujícího textu. Podle Staňka uvedl plukovník Dybal ve své zprávě, že londýnský rozhlas 26. září 1947 hlásil, „že se v Československu vykopávají hroby z revoluční doby a že exhumována se řádně pohřbívají v českých městech“.

Výraz „revoluční doba“ stylizuje oběti vražd jako padlé v boji, který se nikdy nekonal, a slovo „řádně“ potvrzuje to výše řečené: „vše mělo vypadat jako civilizovaná normalita a Angličani tomu chtěli také věřit“, protože oni dali svůj souhlas k „humánnímu“ provedení našeho vysídlení.

Ještě dva politické důvody byly pro exhumaci: vlastní obyvatelstvo, zvláště mládež neměla mít žádné vzpomínky na tuto tmavou dobu českých dějin a vůbec, že dříve zde na tomto místě žili Němci. A především: po Němcích v žatecké oblasti neměli zůstat žádné památky⁸. Poslední smutné pokračování je vidět v tom, že naše dlouhodobě sledované skromné úsilí o pamětní desku v Žatci nebo Postoloprtech, nebo alespoň na žateckém hřbitově, zůstalo dodnes bez úspěchu. V tom je účel! Žatecká německá minulost v celé oblasti – nejen vražd v Postoloprtech – musí být každému vymazána z paměti⁹. Teprve v posledních letech pozorujeme v tomto ohledu vývoj k lepšímu. Na toto jsem poukázal již v mém úvodu.

POZNÁMKY

1. Ve kterých částech obce Postoloprty a okolí se jednotlivé hroby nalézají, vychází z náhledového plánu Ericha Henstchela ve zvláštním vydání „Domovského zpravodaje Žatecka“ (*Heimatbrief Saazerland*) 1995, s. 48-49 (poznámka autora této knihy). – Tento zde uváděný náčrt byl zhotoven bez předložených spisů, ovšem převážně s nimi souhlasí.

2. Viz. „Perzekuce 1945“, německé vydání *Verfolgung 1945*, Wien 2002, s. 146-148, též v Arburg/Staněk (vyd.): *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*, dok. II. 3. 93.

3. Viz S. 452 nn.

4. Tomáš Staněk, *Verfolgung 1945*, Wien 2002, S. 147.

5. OBZ = obranné (vojenské) zpravodajství.

6. Jak vychází ze žateckých výslechových protokolů – a nejen z těchto spisů – končil teror tzv. „divokého vyhnání“ po Postupimské konferenci, kde spojenci rozhodli o odsunu Němců, tedy asi v polovině srpna. Potom, že se snažilo o humánní zacházení s bývalými spoluobčany. Toto ukazuje, že „Postoloprty“ nebyly symptomem pro všeobecné zesurovení české společnosti, ale výsledek politicko-kriminální machinace. Vyšetřování v letech 1947 – nejen v Postoloprtech – ukazuje, že v pražské vládě byly síly, jako například křesťanský demokrat Bohumír Bunža, které chtěly tyto zločiny v poválečných měsících vyšetřit a potrestat. Tito lidé mohli sice prosadit vyšetřování, ale nikoliv potrestání, neboť ti od-

povědění seděli s nimi ve vládě. Byli to komunisté, kteří rok nato převzali moc úplně.

7. Voitolovy domněnky a spekulace. Neexistují k tomu žádné zprávy svědků a podle znalosti vydavatele také žádné jiné zdroje. Hertlovi svědci vypovídají pouze o bednách, které byly použity k transportu lidských ostatků, které – v případě pohřbení do země – nevypovídají nic o konečném způsobu pohřbení.

8. Ve zprávě ministroví z 2. června 1947 (s. 172) se můžeme dočíst, že Němci: „se chodí modlit k hrobům a na dušičky tam jsou vidět svíčky“. Úředníci podávající tuto zprávu z toho vyvozují: „Způsob řešení této otázky je možný provést exhumaci a nechat pak všechny mrtvolky spálit v nejbližším krematoriu. Tím by bylo zabráněno tomu, aby k těmto místům dostavovali se Němci a označovali je jako místa, kde Němci trpěli. Tento postup sice není nutný vzhledem k tomu, že mrtvolky jsou dobře ukryté, avšak právě z důvodů, aby nebyla zachována na Němce místa památná, na která by mohli poukazovat jako na místa, kde jejich příslušníci trpěli, by se podobný postup odporučoval.“

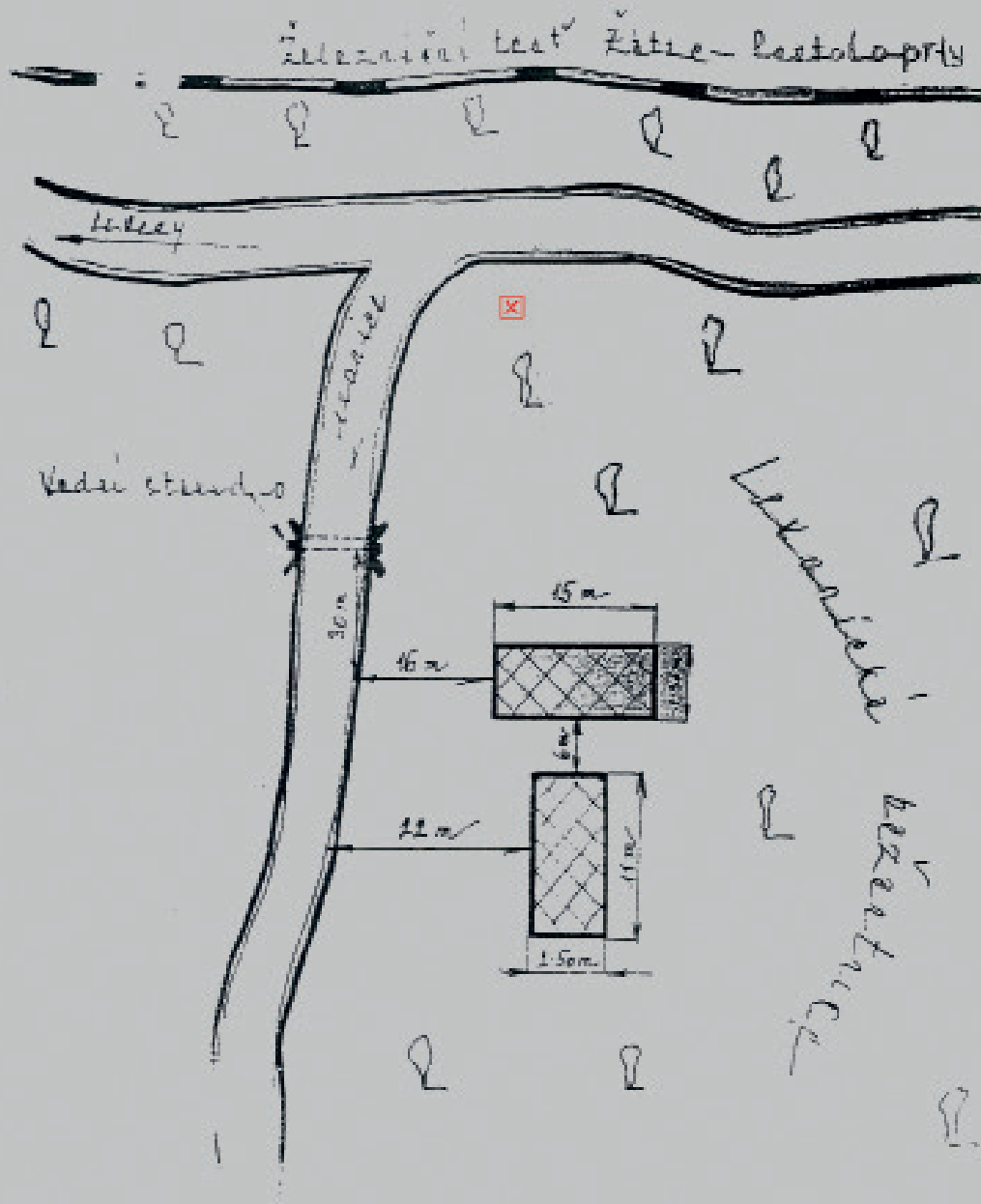
9. Tomu odporuje, že německé hroby na hřbitovech jsou převážně zachovalé, například v Žatci, kde ve staré části jsou pouze skoro německé hroby. Také bylo v Žatci po renovaci staré části města vidět nápisy bývalých německých obchodů, v trafikách jsou k máni staré pohlednice s německými nápisy. Co se tedy týče zamlčování německé minulosti, není toto konsenkvetní.

Archeologický náčrt č. 1.

Archeologický náčrt č. 1, B. 1. 1. 40.

Hromadný hrob číslo 2.

- ⊗ Ma tomto místě je na tlustém stromu upevněn plechový štítek s nápisem „†536“. Kdo tento štítek zde umístil a jestli tím mají být označeny německé oběti není objasněno.

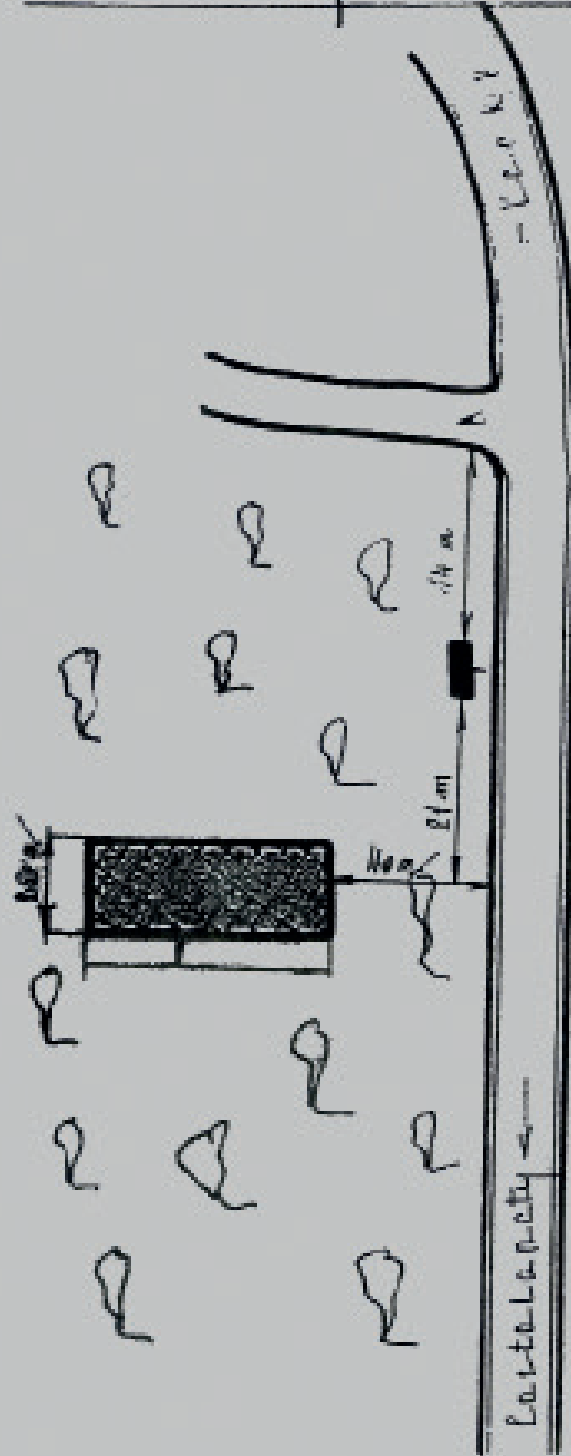
archiv
MINISTERSTVA VNITRA
PRAHA

Homadny herb č. 5

archiv
MINISTERSTVA VNITRA
PRAHA

Homadny kres č. 4.

Vjezd do
vzdušnice

mezik s
ozvěním B. P.

Cestokapky dne 8. 9. 1947.

P ř e h l e d

T A J N Ě T

o počtu exhumovaných osob ve dnech 17.-27.9.1947 v Poustoloprtech / číslo v závorce značí počet rakví./

Číslo	Místo	Mužů	Žen	Děti	Celkem	Zpopelněno v krematoriu		Pohřbeno na hrb.Louny	Pozn.
						Most	Ústí n.l.		
17/49	Dežantnice poustoloprtská	31	3	-	34/5/	34/5/	-	-	
17/49	Vělnice	3	-	1	4/2/	4/2/	-	-	
18/49	stárá pískovna	25	1	-	26/2/	26/2/	-	-	
19/49	Lewonická ba- žantnice/prvý hrob/	47	-	-	47/8/	-	37/6/	10/2/	
20/49	" " "	302	-	-	302/59/	125/25/	117/22/	60/12/	
23/49	" /druhý hrob/	103	-	-	103/23/	-	-	16/4/	
23/49	U tratí pod křížkem	10	-	-	10/2/	10/2/	-	-	
24/49	V zahradě do- ma čp.74	7	-	-	7/2/	-	-	7/2/	
26/49	U školy	224	1	-	225/51/	74/16	70/14/	9/2/	
27/49	V kasárnách	5	-	-	5/1/	5/1/	-	-	
S o u š e t		757	5	1	763/151	278/53/	224/42/	166/36/	95/20/

archiv
MINISTERSTVA VNITRA
PRAHA